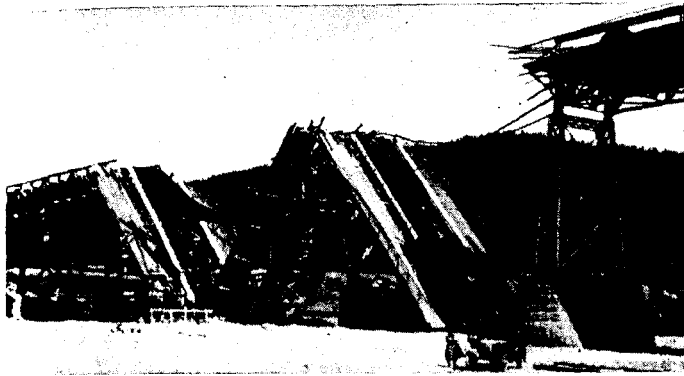

Nordmanns-forening, 5-6. hefte, mai-juni 1940
(Sent ut i beg. av juni). Red.: Ludov. Sævi.

NORGE I KRIG

113435

Den sprengte broen
ved Minnesund.

Så er det altså skjedd det som vi i det lengste håpet å undgå: at vårt land skulde bli trukket inn i den veldige kamp mellom Europas stormakter. Vår geografiske beliggenhet, vår lange kyst, vår eksport og vår handelsflåte — alt dette kom etter hvert til å bli av større og større betydning; stillingen blev stadig vanskeligere for oss, og en dag så vi vårt land trukket inn i malstrømmen.

Tidlig om morgenen mandag den 8. april innfant den britiske og den franske minister sig i Utenriksdepartementet i Oslo og meddelte at Storbritannia og Frankrike hadde lagt ut miner på tre forskjellige steder i norsk sjøområde for å hindre at det blev ført krigskontrabande gjennom norsk farvann. Den norske regjering holdt straks møte med utenrikskomitéen og derefter med Stortinget, og sendte så til London og Paris en skarp protest mot dette åpenbare brudd på folkeretten og denne krenking av norsk suverenitet og nøytralitet.

Imidlertid utviklet begivenhetene sig raskt. Allerede samme dag blev det meldt at en større tysk flåtestyrke var på vei til Norge, og natt til tirsdag og i løpet av tirsdagen trengte disse fartøier inn til Oslo, Horten, Kristiansand, Stavanger, Bergen, Trondheim og Narvik. På de fleste av disse stedene blev det kortvarige kamper med de norske krigsskib og kystbefestninger, men de tyske marinefartøier, som var understøttet av kraftige luftstyrker, nådde

alle vegne sine mål. Samtidig blev de norske flyveplasser erobret — til dels ved hjelp av fallskjermtropper.

Tidlig om morgenen tirsdag den 9. april opsøkte den tyske minister utenriksminister Koht og henstilte til den norske regjering ikke å gjøre motstand mot den tyske aksjon. Når Tyskland var gått til et slikt skritt så var det fordi man kjente til at England og Frankrike hadde planer om å sette sig fast i Norge og Danmark, og dette måtte Tyskland forhindre, uttalte den tyske sendemann. For øvrig blev det gitt tilsagn om at det ikke var Tysklands hensikt å antaste kongeriket Norges integritet og politiske uavhengighet hverken nå eller i fremtiden.

Den norske regjering fant imidlertid ikke å kunne gå med på det tyske krav om å forholde sig passiv, og Regjeringen og Stortinget forlot Oslo samme formiddag. Stortinget holdt et møte på Hamar og derefter et par møter i Elverum; herfra reiste så stortingsmennene hver til sitt hjemsted. Også kongefamilien forlot hovedstaden og reiste over Hamar til Elverum mens kronprinsparets barn blev sendt til Sverige. — Senere har kongen, kronprinsen og regjeringen opholdt sig på forskjellige steder i landet.

Enda en begivenhet inntraff på denne skjebnesvangre dag den 9. april. Føreren for Nasjonal Samling, major Vidkun Quisling, utstedte en proklamasjon og

erklærte at han overtok regjeringsmakten — men det varte ikke så mange dagene før han igjen gikk tilbake til privatlivet.

Imidlertid var det allerede fra første dag den tyske kommandant som var den egentlige makthaver i Oslo. Han opfordret befolkningen til å fortsette det daglige arbeid i ro og orden — men onsdag den 10. april gikk det plutselig som en løpeild gjennom byen at britiske flyvestyrker var på vei og at Oslo måtte rømmes før middag, og straks var titusener på vill flukt op igjennom landet med jernbanetog og biler og busser eller til fots — og på grunn av begivenhetenes utvikling kunne en mengde av disse ikke komme hjem igjen før etter 4—5 ukers forløp.

Det viste sig snart tvingende nødvendig å få et organ som kunde ta sig av den sivile administrasjon i de besatte områder; en rekke kjente menn med høiesterettsjustitiarius Paal Berg og biskop Berggrav i spissen trådte i forbindelse med de tyske myndigheter, og i løpet av kort tid blev man enig om at det skulde innsettes et administrasjonsråd for å overta ledelsen av statsfunksjonene i de strøk som var besatt av de tyske tropper. Formann i dette råd blev fylkesmann i Oslo og Akershus I. E. Christensen, og også de øvrige medlemmer var alle høit ansette menn.

Som følge av begivenhetenes utvikling i Norge varte det ikke så lenge før den norske sendemann Scheel i Berlin måtte forlate Tyskland, og den tyske sendemann i Oslo forlot Norge. I stedet for ham ankom en tysk rikskommissær som skulde utøve den øverste sivile myndighet i de besatte områder av vårt land.

Den minneverdige natt mellem 8. og 9. april, da den tyske flåte nærmet sig norskekysten, sendte regjeringen Nygaardsvold ut en almindelig mobiliseringsordre. Men dagen efter blev denne ordre tilbakekalt av Vidkun Quisling. Da var riktignok alle våre viktigste kystbyer og de militære anlegg ved

kysten besatt av de tyske tropper, men Norge er jo stort, og spørsmålet blev nå om den norske forsvarsmakt skulde legges våbnene ned eller om motstanden skulde fortsettes. Både blandt officerer og mannskaper opstod det adskillig forvirring. Quisling gjorde bruk av kringkastingstasjonene i Oslo og de andre besatte byene, mens kongen og regjeringen Nygaardsvold var henvist til en lokal kringkaster som ikke nådde så svært langt. Allikevel viste det sig at forsvaret tok sig op ganske snart. Våre marinefartøier hadde gjort tapper motstand med de midler de hadde til rådighet, men det varte ikke så mange dagene før en god del av skibene var gjort kampudyktige så de måtte gi op for den veldige overmakt.

Innen arméen blev det satt tropper på feltfot så å si i alle bygder; utrustningen og forpleiningen var nok ikke førsteklasses over alt, men offerviljen var stor og levende. Fra sine støttepunkter ved kysten utvidet imidlertid de tyske tropper litt efter litt de områder som de holdt besatt. Mange steder kom det til heftige kamper med stort mannefall; nordmennene hadde fordel av det vanskelige terreng, av sitt lokal-kjennskap og sin skyteferdighet, mens de tyske tropper var overlegne ved sitt ypperlige militære utstyr og først og fremst ved sitt virkningsfulle flyvevåben. I løpet av 5—6 uker brøt tyskerne den norske motstand i hele det sydlige Norge og så langt nord som til Mo i Rana.

Storbritannia og Frankrike hadde jo ikke rolig sett på at Tyskland besatte Norge. De allierte sendte straks flyvemaskiner og marinefartøier til den norske kyst, og det kom til heftige sammenstøt mellem de krigførende makter, men det lyktes ikke for de britiske og franske stridskrefter å drive tyskerne tilbake. De allierte sendte også noen tropper som gikk i land i Åndalsnes og i Namsos og som trengte et stykke inn i landet og forente sig med nordmennene, men deres hjelp blev ikke særlig betydningsfull,

og efter kort tids forløp blev de også trukket tilbake.

Noe anderledes var stillingen i Nord-Norge. Her hadde tyske torpedojagere trengt inn til Narvik den 9. april og besatt byen. På havnen lå da våre gamle panserskib «Norge» og «Eidsvold», og under skuddvekslingen blev disse senket; en del av officerene og mannskapet gikk ned med dem. De allierte sendte straks fartøier og fly også til Narvik for å prøve å fordrive de tyske tropper og Vestmaktene lot militære avdelinger gå i land i fjordene i nabolaget; her forente de sig med norske soldater, og kampen blev langvarig i det uveislomme terreng.

Av de norske tropper som ikke kunde stå sig mot overmachten i det sydlige Norge gikk noen tusen mann over grensen til Sverige hvor de blev internert, mens omkring 15 000 mann blev tatt til fange av tyskerne under deres fremrykning rundt om i landet. En stor del av disse fangne norske soldater blev efter ordre av rikskansler Hitler friggitt igjen

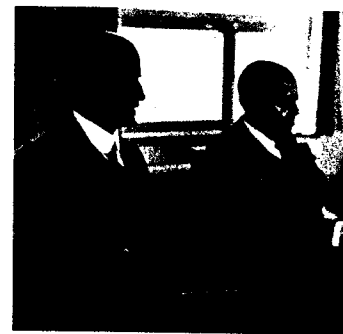
allerede i midten av mai — som en påskjønnelse for at nordmennene hadde kjempet åpent og ærlig og efter beste evne dratt omsorg for sårede og fangne tyskere. Frigivelsen gjaldt ikke soldater som hørte hjemme i Nord-Norge og heller ikke «yrkes-soldater» — befal — med mindre disse vilde love ikke å bære våben mot Tyskland.

Mens dette skrives er vårt fedreland ved en ulykkelig skjebne delt i to: det sydlige Norge som er besatt av den tyske hærsmakt og det nordlige Norge hvor kongen, kronprinsen og regjeringen Nygaardsvold opholder sig, og hvor en del av den norske armé ennå fortsetter sin kamp.

Denne knappe oversikt over de store og alvorlige begivenheter som har rystet vårt land i de siste ukene må nødvendigvis bli meget ufullstendig. Men vi har allikevel ikke villet sende ut dette hefte av tidsskriftet uten å prøve i korthet å skissere det som er hendt, slik som det fortøner sig for oss som bor i det besatte område av landet.

ARBEIDSLIVET I GANG IGJEN

I samme øieblikk som Norge blev trukket inn i krigen stanset en stor del av virksomheten i landet. Forbindelsen med utlandet blev brutt, skibsfarten stoppet, innførsel og utførsel ophørte, kommunikasjonsmidlene gikk i stå, banker og børser stengte og hele samfundslivet blev lammet. Da det var faktisk umulig for den norske regjering å opprettholde den administrative ledelse i de områder som var besatt av tyske stridskrefter, fant høiesterett å måtte opnevne et midlertidig administrasjonsråd for disse områdene. Til formann blev opnevnt fylkesmann i Oslo og Akershus I. E. Christensen og til øvrige medlemmer direktør J. Bache-Wiig, stadsfysikus Andreas Diesen, sorenskriver O. F.

Fylkesmann Christensen og direktør Jahn.